

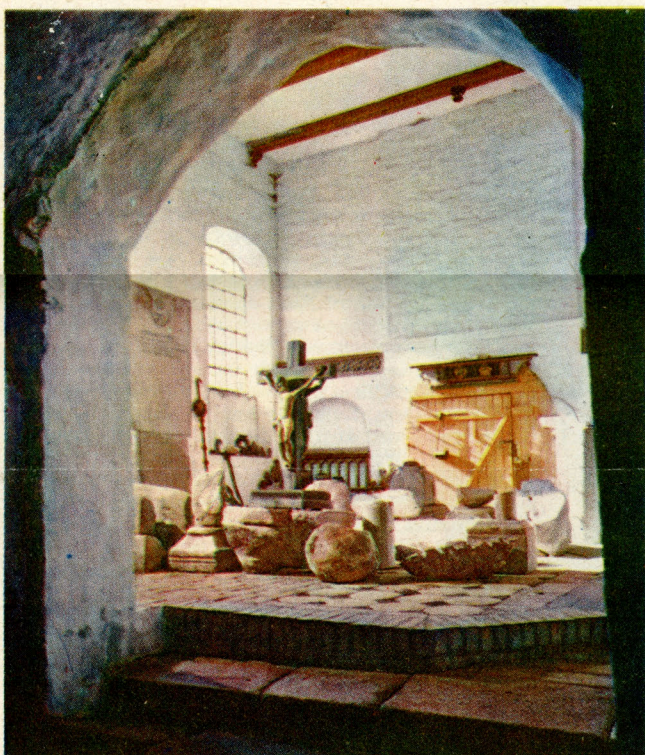
Ungdomshjem ved Limfjorden, fredet i klasse A

Bygget af munke, der ejede 300 gaarde og bol o. m. a.

Kaldtes en tid Bjørnsholm

VITSKØL KLOSTER

Minder om klostertiden, interessante jordfund, udgravede bygningsrester bevares her. Skønt Vitskøl kloster ligger temmelig afsides — nær Trend — kommer her aarlig 8000 turister...

EN KÆMPEKIRKE hørte til Vitskøl kloster oppe ved Bjørnsholmbugten — saa mægtig, at den aldrig blev bygget færdig. Den skulle være 130 alen lang — Viborg domkirke er kun 111 alen. Hvorfor skulle det være saa flot? Ja, det hele begyndte med, at Valdemar den Store slap godt fra sin medkonges attentat i Roskilde 1157 — og senere sejrede paa Grate hede. Taknemlig mod forsynet skænkede han landsbyen »Vithscuele« med dens jord til et kloster for cisterciensermunke, der opfattede landsbynavnet paa latin som »vitæ schola« — livets skole. Klostret blev hurtigt velhavende, med ejendomme syd og nord for Limfjorden, næsten tre hundrede gaarde og bol, fem vandmøller o. s. v. Munkene oprettede mønsterlandbrug, virkede som landbrugskonsulenter, kan man vel sige. De erhvervede en del af Læsø og hele Livø, fra hvis skove der i 1561 kunne tages 500 læs ved til Skagens fyrslampe. Klosterkirken skulle være i stil med moderklostrets i Cîteau i Frankrig — og derfor blev det en saa imponerende korskirke — med sideskibe baade i langhus og korsarme, et kor, der var større end Lund domkirkes, og hele ni korrundinger.

Ved reformationen fik kongemagten det hele tilbage igen, og Henrik Gyldenstjerne indsattes som lensmand. Men 1753 mageskiftede kong Frederik II Vitskøl kloster til rigsråd Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt (se FJ 48, 1954), som heraf oprettede herregaarden Bjørnsholm, der gav navn til Limfjordsbugten. Da han døde 1583, fik hans ældste søn, Truid Bjørnsen, denne herregaard. En maaned efter Truids død fødte enken, Ermegard Gyldenstjerne, et barn, som døde samme dag. Fru Ermegard holdt nu paa, at barnet havde arvet Bjørnsholm, og at hun som arving efter sit barn kunne beholde gaarden. Men Truids søskende sagde, at barnet havde været dødfødt, og følgelig maatte de være rette arvinger.

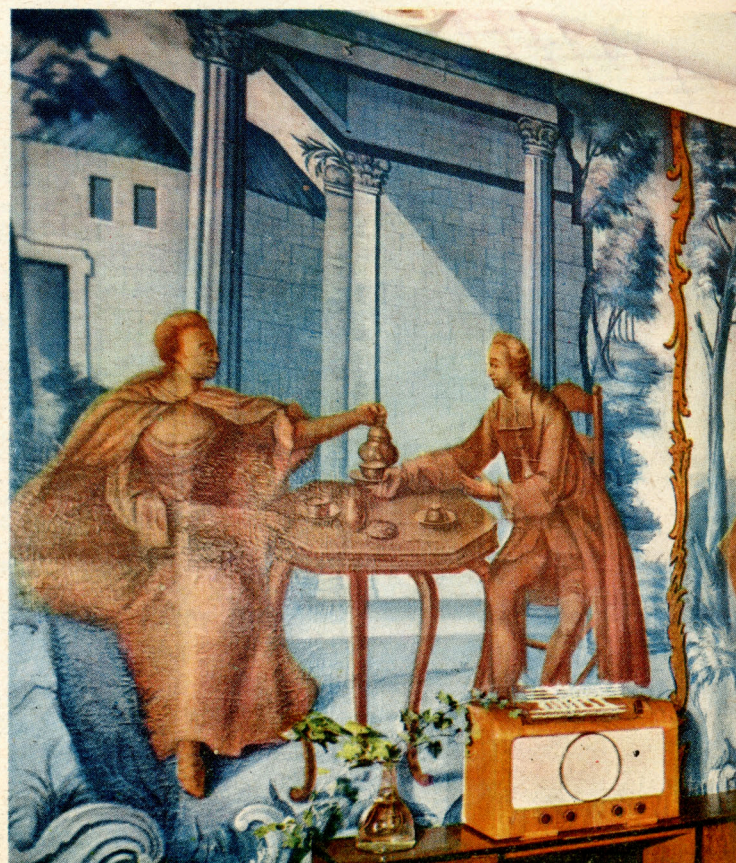
Den retssag vandt fru Ermegard — men hun blev snart indviklet i en ny og endnu pinligere... Fru Ermegard giftede sig paa ny, med Gjerd Kaas. Han fik et par børn med sin paa det tidspunkt helt igennem afdøde fætters (ikke engang broders!) enke, Birgitte Rosenkrantz, som da ogsaa straks blev henrettet for blodskam. Gik manden fri? Nej, men han flygtede. I 1616 kom han paa visit her til landet — saa røg ogsaa hans hoved.

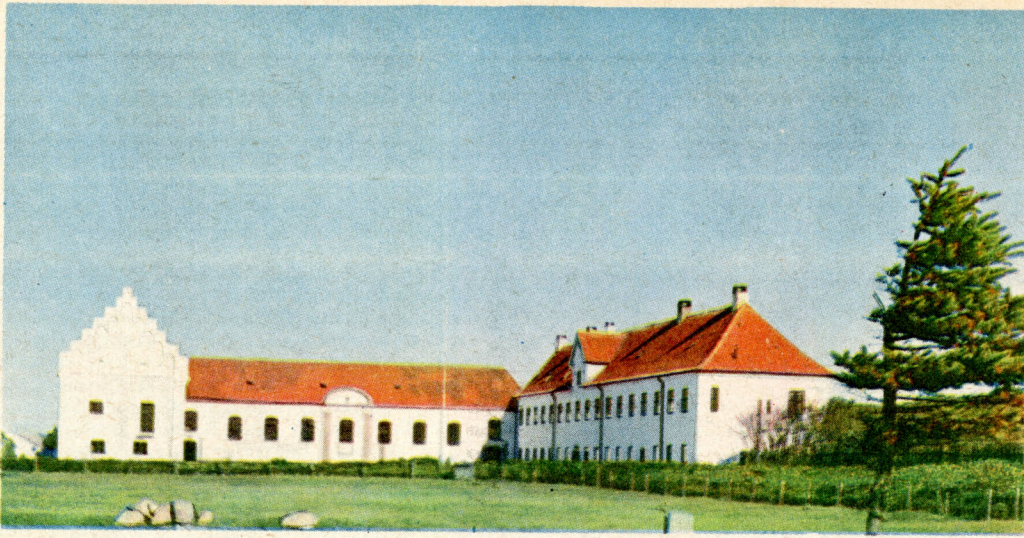
Efter fru Ermegard fik hendes broder, Niels Kristoffersen Gyldenstjerne, og ugifte søster, jomfru Sofie, gaarden — og efter dem deres nevøer, Holger Bille til Billeskov og Jesper Friis til Ørbækklunde (se FJ 50, 1950). Holger Bille solgte sin halvdel til Axel Nielsen Juul til Kongstedlund (FJ 42, 1951), der blev ejer sammen med Jesper Friis' enke, Elsebet Ulfeld. Der kom nu en nedgangsperiode, saa kom fhv. forpagter Anders Mortensen Kjærulf til i 1689, og han fik rettet op paa sagerne. 360 stude havde han i 1718. Sønnen, regimentskvartermester Søren Kjærulf, satte dog snart det hele til, og gaarden overtoges af Peder Thøgersen Lasson, der lod den gaa videre til sønnen Mads Lasson, som efterfulgtes af sin søn, Peder Lasson. Mads Lasson ombyggede østfløjen; fra hans tid stammer de »betrukne værelser«. Nordfløjen var indrettet til kirke — erstatning for den ruinerede. Vestfløjen staaer temmelig uændret siden middelalderen. Mads Lasson menes ogsaa at have bygget et taarn ved en sydfløj, der senere er revet ned.

Den sidste Lasson havde ingen efterkommere, og paa auktion 1800 købtes Bjørnsholm af kaptajn Johan Kaspar Mylius, der foruden ejede Lystrup paa Sjælland (FJ 25, 1952) og Rønningesøgaard paa Fyn (FJ 49, 1952). Han klarede ikke de vanskelige tider, den kgl. kasse overtog Bjørnsholm 1828. I den følgende tid var J. Wulff statens godsforvalter og A. C. Nyholm forpagter paa Bjørnsholm. Først i 1867 solgtes Bjørnsholm med 1050 tønder land til ritmester Allan Dahl — de 200 tønder land var ganske vist hede. 1873 købte kaptajn i flaaen, H. L. Thalbitzer, hvis enke 1908 solgte til cand. phil. A. T. Loehr. Ejere siden var: Skibsreder Steen Giebelhausen, generalkonsul C. M. Pay, herredsfuldmegetig A. Hansen, J. Eriksen, en landmand fra Ranum, der lod den gaa videre til sønnen Robert Eriksen. 1934 mente ejeren, at det ikke længere var muligt at vedligeholde de store bygninger, hvorfor han ville rive dem ned — men saa købte staten Bjørnsholm, der er fredet i klasse A. Den fik nu sit gamle navn: Vitskøl kloster, tilbage og indrettedes til ungdomslejr for 46 drenge, der under ledelse af forstander Verner Leth driver det nu 200 tønder land store landbrug og lærer en haandtering, som sætter dem i stand til at klare sig frem i livet.

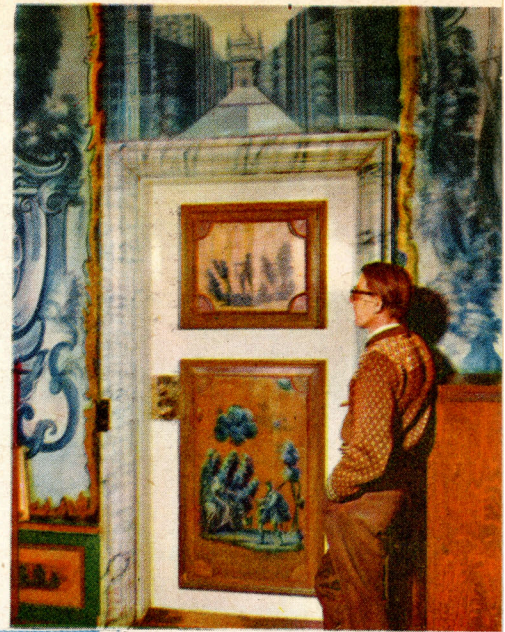

Forstanderens frue, fru Magna Leth, født Thomsen i Aalborg, sammen med datteren Berit. Hun er som en mor for hele ungdomshjemmet...

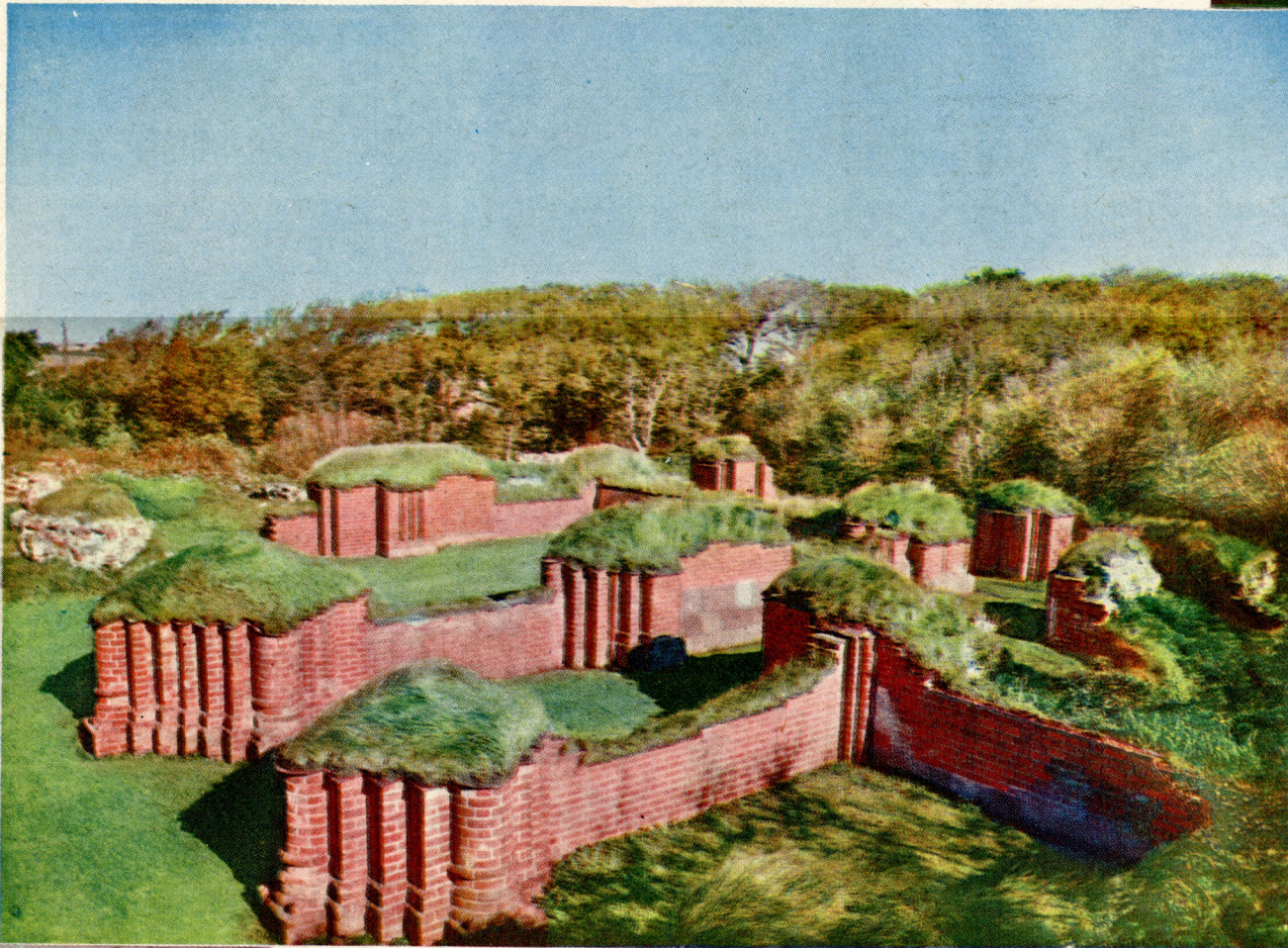

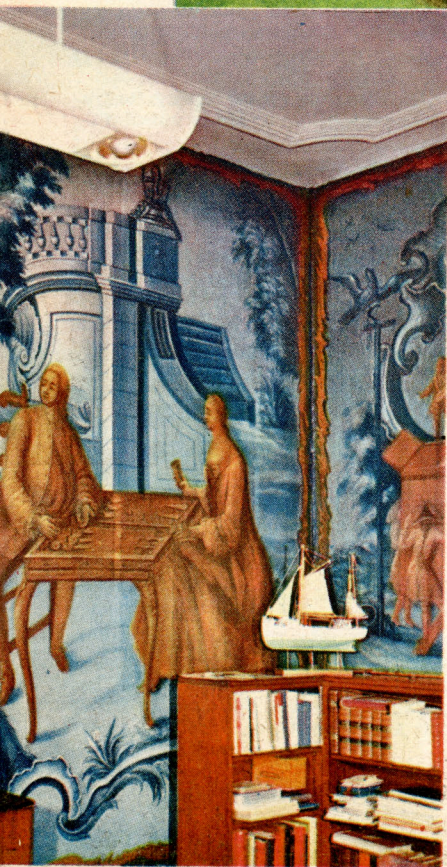
Det imponerende trefløjede klosteranlæg ved Limfjorden er fredet i klasse A — med stjerne!

Forstander Verner Leth beundrer en af de smukke gamle døre, der findes paa Vitskøl kloster

Til venstre: 130 alen lang skulle cisterciensermunkenes kirke være — desværre blev den aldrig bygget færdig

Til venstre: Et af de »betrukne« værelser paa Vitskøl kloster er indrettet til kontor for forstanderen. Derfor staar en nødvendigheds-genstand som radioen her ...

Herunder: De lange kloster-gange er gjort hyggelige ved anbringelse af hængs- og espalierplanter. En lang række portrætter forestiller Vitskøl klostets tidl. ejere

Berigtigelse

I Familie Journalen af 25/1 1955 pag. 20-21 blev det i en artikel om herregaarden Staarupgaard ved Skive oplyst, at de afbildede vægmalerier alle skyldtes Hans Olling.

Denne oplysning beror paa en beklagelig fejltagelse, idet samtlige de omtalte vægmalerier er udført af maleren K. M. Testrup Jacobsen, Aarhus - tidligere Højslev.